

MISSZIÓI LAPOK.

Evangélikus egyházi, bel- és külmissziói havi folyóirat.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Scholtz Ödön, evangélikus lelkész,

Ágfalva (Sopronmegye),

kihez a lap szellemi és anyagi részét illető összes közlemények küldendők.

Előfizetési ár egész évre 5 korona.

Egyes szám ára 50 fillér.

Hirdetések egyezség szerint számíttatnak.

„Bizony, bizony mondom néktek, hogy aki az én beszédemet hallja és hisz annak, aki engem elbocsátott, örök élete van és nem megy a kárhozatba, hanem általment a halálból az életre.“ Ján. 5, 24.

„Megszáradt a fű, elhullt a virág; de Istenünk beszéde mindörökre megmarad!“ (Ezs. 40, 8.) Mily erőteljesen hangzik a próféta ezen szava az egyházi év végén. Minden mulandó, elenyésző. A természet kihalt, a fű megszáradt, a virág elhullt. Minden néma és szomorú. Csak az Írás, mely mindörökre megmarad, szól hozzánk komolysággal és felemelkedik a mulandóságból az örökélethez, int magábamélyedésre, önvizsgálatra és bűnbánatra, figyelmeztet az Ur ítéletére.

Mindnyájan gyarló, bűnös emberek vagyunk, senki az ítéletet el nem kerülheti, mert „elvégzett dolog, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután az ítélet“. (Mrk 9, 27.) Magába szállást, komoly önvizsgálatot, töredelmes bűnvallást kíván a gondolat, hogy egykor megállunk az Ur ítélőszéke előtt, várván sorsunk eldöntését. Mi fog velünk történni, ha nem öltöttük fel a hitnek pajzsát és a Léleknek kardját, mely az Isten beszéde?

Épen erre való tekintetből szivlelje meg minden keresztény az Urnak intését s rendezze be életét ezen figyelmeztetése alapján: „Bizony, bizony mondom néktek, hogy aki az én beszédemet hallja és hisz annak, aki engem elbocsátott, örök élete van és nem megy a kárhozatba, hanem általment a halálból az életre“. — Aki az Ur Igéjét áhitattal hallgatja, aki megragad minden alkalmat, hogy jelen lehessen ott, ahol azt hirdetik, aki szent lelkesedéssel fogadja annak minden igazságát, aki maga is minden erejével és tehetségének teljességével hirdeti azt minden teremtett állatnak, az nagy jutalmat nyer az Úrtól.

De hogy valaki ezt tehesse, hogy igazán szent lelkesedéssel, tiszta meggyőződésből, eredménnyel hallgathassa és hirdethesse az Ur Igéjét, annak szükséges, hogy hite legyen abban, aki Őt elbocsátotta. Hite legyen és pedig sziklaszilárd hite, mit semmiféle korszellem tőle elvenni nem tud, mitől sem öröm, sem bánat meg nem foszthatja. Ki igazán felöltötte a hitnek pajzsát, ki mindig bátorsággal tesz vallomást: „Uram, kihez mehetnénk? Örök életnek beszéde van tenálad. És mi elhittük és megismertük, hogy te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia“ (Ján. 6, 69—70), az nyeri el a legnagyobb jutalmat: általmegy a halálból az életre.

A halálból az életre! Ez a legnagyobb változás, amelyen átmehetünk. Ez azon jóságos Isten üdvkijelentésének főcélja, aki „nem gyönyörködik a hitetlen halálában, hanem, hogy a hitetlen megtérjen és éljen“ (Ezék. 33, 11). Ez üdv gondolata a mi szerető mennyei Atyánknak mindnyájunkra vonatkozólag, mert ha bűnbánó szívvel fordulunk hozzá, úgy a Jézus Krisztusban való hit által kegyelemből bocsátja meg bűneinket és magához vonva örök életet ad mindnyájunknak a Jézus Krisztus érdemeiért.

Mulandó a mi testünk és hamar porba hull, ne legyen azért földoljunk testünk minden bűnös kívánságát és élvezetét kielégíteni, hanem törekedjünk a töredelmes bűnvallás útjára lépni, azon haladni Isten Igéjének rendelése szerint, hogy egykor igaznak ismerjen el bennünket hitünk által a mi Istenünk és általmenjünk a halálból az életre.

P. L.

Egy barátommal folytatott beszélgetésünk.

Louis Harmsnak, a kiváló hermannsburgi evang. lelkésznek, a hermannsburgi híres misszió nagynevű megalapítójának*) egyik barátjával folytatott oly kedves, érdekes és tanulságos beszélgetését közöljük magának L. Harmsnak: „Goldene Aepfel in silbernen Schalen“ c. munkájából. A nagy férfiú ép a hermannsburgi misszió létesítésének nagy eszméjével és tervével foglalkozva folytatja egy aggságoskodó barátjával az alábbi beszélgetést.

„Néhány évvel ezelőtt egyik kedves barátommal ép templomunk előtt mentünk el. Nagyon komoly beszélgetésbe voltunk elmerülve. A kedves

*) Louis Harms életrajza s a hermannsburgi misszió megalapításának feletle érdekes története igen szépen s nagyon érdekesen van megírva a „Missziói Lapok“ 1908. évi XI. évfolyamának 6. és 7. számában.

testvér azt mondotta nekem, hogy én nagyon is magasan szállok, a dolgot felette nagyban akarom kezdeni, a tervek túlnagy méretűek, ezzel szemben kicsiny az erő és képesség, — szóval túlbecsülve tehetségem: erőmet meghaladó nagy dologra akarok vállalkozni. Itt azután megakadt. Így szóltam ekkor hozzá: Miért állottál meg? Miért nem folytatod s mondod ki igazán: a mi sziveden fekszik? Avagy én folytassam? Ám jó! Te azt gondold, hogy én sokat tartok magamról és túlbecsülöm képességemet. Nagyon köszönöm irányomban nyilvánuló igaz szereteted és ebből fakadó óvatosságra intő szives szavaid. De én őszintén elmondom neked, a mi szivemen fekszik. Nézd csak e tornyot s annak csucsát, a göcsörtös falat s mellette a szép, erős templomot, mely amazzal szemben ép, s teljesen sértetlen a földtől egész a tető gerincéig. A templom szent, *Istennek háza* az, a torony azonban már nem szent, az a gyülekezeti, az *embereké*. A szent templom épen maradt közel 900 éven át, a tornyot ellenben, a mely nem szent, már két ízben villám sújtotta, azért oly alacsony, kicsi, s megviselt, omlatag. És ime mégis e kicsiny, megviselt torony *négyféle* fontos hivatást tölt be. Először is az ő kicsiny, rövid csúcsával ég felé mutat, mintha azt akarná mondani: Emeljétek fel sziveiteket *Istenhez*, ki itt lakik és munkálkodik az ő szentséges hajlékában! Azután benne foglalnak helyet a harangok, melyek oly tisztán s erőteljesen szólnak, mintha azt hirdetnék ércnyelvükön: Mi Isten házába hívunk — hivatunk benneteket, jöjjetek ide mindnyájan senki se maradjon kün, Őt, Istenünket illeti egyedül a tisztelet, a dicséret és dicsőség, imádjátok hát Őt méltóképpen az ő szent házában! — Harmadszor benne van elhelyezve az orgona, mely oly kedvesen szól s oly hatalmasan zúg-búg a templomi hálaadó ének zengése közepette, mintha az angyalok éneke, s a harsonák hangja volna, s mintha azt akarná mondani: „*Mily szerelmetesek a te hajlékaid, Seregeknek Úra! Oh de mily közel van a te itéleted is.*“ Siess, érezz szent vágyat kebledben az ide való bejövetelre, mert „*ime az Ur jó hatalommal és karja uralkodik! Imé, jutalma vele jő és megfizetése Ő előtt!*“ — Negyedszer rajta van az óra, mely érces hangom üti az órákat s megmutatja: mennyi az idő; neki is van szava, mely is ezt mondja: Munkálkodjatok Istennek dicsőségére, mert rövid az idő, az óra siet, vissza többé soha nem jő. Meddig akartok „*hivalkodva állani a piacon*“ és a rátok bízott talentomot a „*földbe ásva elrejténi*“?

Im lásd Kedves Testvérem, ezen szentségtelen torony munkája az *én munkám*, a szent misszió pedig *Isten műve*. Ne hidd, hogy a missziót én végzem, *Isten* munkája az, a mint hogy e templom is az övé és én ép oly biztosan tudom, mint a mily biztosan látjuk most magunk előtt e templomot, hogy Ő az, igen *egyedül csak Ő az*, ki a missziót végzi — és vajjon az ő erejét meghaladó munka volna ez? Avagy tulmagas talán az ő követelése, midőn ezt parancsolja nekünk: „*Elmenvén e széles világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtésnek?*“ Oh hidd el nekem, Ő kezdte azt el, s Ő is fogja azt bevégezni. Ezt jól tudom, s ép azért örülök, mint ártatlanszívű gyermek, annak, a mit Isten végez és nem ember. Én nem vagyok — s nem is akarok más lenni — mint e kicsiny, megviselt torony csúcsával,

mely Istennek szent munkájára a misszióra mutat; harangjaival, melyek a misszió szent munkájához hívnek; orgonájával, mely a szent missziónak dicsőítő énekét kíséri: „Dicsérjétek az Urat mind ti pogányok, magasztalják őt mind a népek!“; órájával, mely a misszió buzgó pártolására figyelmeztet: *Gyermekeim, itt az utolsó óra!* És mindezt annál buzgóbban és annál szívesebben akarom cselekedni, mert bizony-bizony a villám már néhány-szor engem is sujtott és még mindig villámlik.*

Közli:

Rédei Károly.

A diakonusok intézményéről.

(Folytatás és vége.)

Ismerkedjünk meg közelebbről a diakonusok intézményének mai állapotával. Diakonusok kiképzésére manapság többnyire menházakkal, kórházakkal, szanatoriumokkal, mezőgazdasággal vagy műhelyekkel egybekötött intézetek szolgálnak.

Mint a diakonisszáknál az anyaház képezi a diakonissza igazi otthonát, honnét kiküldetik betegek ápolására, de ahová üdülésre és öreg napjaira mindig visszatérhet; úgy a diakonusokat képező intézet is mint egy apa gondoskodik a maga gyermekeiről. Neveli, képezi, tanítja őket, hogy elhagyva az intézetet, megfelelhessenek mindenben azon feladatoknak, melyek rájuk várnak, hogy mint Krisztus katonái, sikeresen küzdhessenek.

Minden egészséges, feddhetetlen előéletű, nőtlen 20—29 éves ifjút, ki hajlandó embertársainak szolgálatára állani, kiképzés végett felvesznek. A diakonusokat egy-két lelkesz oktatja, képezi, még pedig nemcsak a belmissziói, de a jelesebbeket a külmissziói munkára is. A kiképzés részint elméleti, részint gyakorlati. Elmélethez tartozik: bibliáisme, egyháztörténet, számtan, könyvvitel, földrajz stb. Gyakorlatiak: betegápolás epileptikusok, hülyék, örültek, nyomorékok, iszákosok körül; szántás, vetés, aratás és foglalkozás különféle műhelyekben. A kiképzés rendszeren 3, 4, sőt 6 évig is tart, s ezek közül az első próbaévnék tekintetik. A próbaév letelte után vétetnek csak fel a „testvérek“ közé, ami nyilvános istentiszteleten az intézet lelkésze által az összes diakonok jelenlétében, bizonyos ünnepélyességgel történik. Szigorú házszabályok nincsenek, de a rend és pontosság, lelkiismeretes kötelességtudás és engedelmesség megkívántatik. A „jó hír“, „Jézusba vetett hit“ és az „embertársak iránti szeretet“ pedig szintén elmaradhatatlan kellék. Fizetésük alig nevezhető fizetésnek, mert nem is pénzért szolgálnak. Csak annyit kapnak éppen, hogy évi ruha- és egyéb szükségleteiket (esetleg beteg, öreg szüleiket támogathassák) kielégíthessék. Fizetésük évente 200—300 korona. Az intézetet a kiképzés ideje alatt csakis az előljáró tudtával hagyhatják el; és aztán akkor, ha kiküldetnek az életbe, de akkor is az intézet nyitva áll ellöttük mindig és tanácsesal, tettel segíti őket. Nősülniök szabad, ha meg van rá a biztosíték, hogy egy családot eltartani tudnak. Ezt mindig tartoznak az intézet előljáróságának bejelenteni.

A különféle munkát és hivatást tekintve, melyben a diakonusok ki képeztetnek, négy csoportra oszthatjuk őket. Vannak 1. *betegápoló* diakonusok. 2. *Házi atyák*, munkás kolóniákon, iszákosok szanatóriumaiban, szegényekházában, vándor- és mesterlegények otthonaiban és a különböző foglalkozási műhelyekben. 3. *Nevelők*, menházak és árvaházakban. 4. *Igehirdetők*, városi misszióban, kikötőkben, ifjúsági egyletekben, az evangelizációi és a közösségi mozgalomban.

E négyféle csoportból látjuk, hogy a diakonusok foglalkozása sokoldalubb, mint a diakonisszáké, mégis azt vehetjük észre, hogy kevesebben vannak, mint a diakonisszák. A rendelkezésemre álló adatokból azt tudtam megállapítani, hogy németországi és más külföldi intézet, hol diakonusokat nevelnek mindössze 31 van — 3000-nél több diakonussal; diakonisszaanyaház (németországi és egyéb külföldi) pedig van az 1910. évi kimutatás szerint $84 = 19.958$ diakonisszával. Mi lehet ennek oka? Talán az, hogy a férfi nem ért úgy a betegápoláshoz mint a nő? Alig hiszem, „mert bizonyos esetekben a férfibetegápolók nélkülözhetetlenek. Így pld. nagyobb erejüknél fogva sokkal inkább alkalmasak a betegek emelgetésére. De meg egyes férfibetegek ápolásánál olyan ténykedések is fordulhatnak elő, amikor az illem azt diktálja, hogy a nő ne legyen ott jelen“. (Belm. kal.) Hogy kevesebb a diakonus, mint a diakonissza, annak okát főként abban látom, hogy a női lélek sokkal fogékonyabb a hit iránt, mint a férfié, hogy gyengédség, kitartás és türelem tekintetében felette áll a férfinak. A diakonia pedig csak hívő szolgák és szolgálóleányokra támaszkodik. Igazi diakonus, vagy diakonissza csak az lehet, ki hisz a Jézus Krisztusban, kivel benső életközösségben áll; ki tudja, hogy imái meghallgattatásra találnak; ki tudja, hogy embertársait szolgálva tulajdonképpen Üdvözítőjét szolgálja, ki őt megváltotta bűneitől. Ilyeneket azonban nézetem szerint inkább talál a diakonia a nőnemnél, mint a férfiaknál.

E pontnál még arra is rá akarok mutatni, hogy a fizetett betegápoló (tehát nem diakonus) és diakonus közt nagy különbség van. A kórházakban, szanatóriumokban és más intézetekben található betegápolók nem azért szolgálják az ápolásra szorulókat, hogy azáltal Krisztusnak szolgáljanak, hanem azért, hogy pénzt keresve, abból megéljenek. A diakonus első sorban is az Urnak szolgál. A fizetett betegápolót nem köti lelkiismerete, hite, a diakonust ellenben lelkiismerete, hite, Krisztus iránti szeretete köti. A fizetett betegápoló feljebbvalóinak ellenőrzése alatt áll, ezeknek tartozik felelőséggel, a diakonus jól tudja, hogy reá Istennek szeme irányul, Istennek kell egykoron számadást adni. A fizetett betegápoló azért végzi munkáját, mert szerződése értelmében köteles, a diakonusnál egy magasabb törvény parancsol, a szeretet.

Aki otthonától, szeretteitől távol már betegen feküdt s kénytelen volt magát idegenek által ápoltatni, csak az tudja igazán mi a különbség a fizetett betegápoló és a diakonusbetegápoló közt.

Még azt is meg kell itt említenem, hogy a diakonusok intézménye fontossággal bír a lelki gondozás terén is. Egy tekintélyes orvos mondotta :

„A kórházakban fekvő betegeknek nem szabad azt hinni, hogy pogány országban vannak“. Isten ígéjével kell őket vigasztalni, erősíteni hitükben és őket előkészíteni a halálra. Ki tegye ezt? Ráér-e a lelkész erre? Tud-e éppen alkalmas pillanatban a beteghez férközni? A lelkészi hivatal ma majdnem „közigazgatási és statisztikai“ hivatallá lett s bizony szükségét szenvednek a lelkigondozásra vágyódó betegek, úgy a saját otthonukban fekvők, mint a kórházakban levők, különösen ez utóbbiak. Mennyivel egyszerűbb, könnyebb, praktikusabb, ha a betegek (gyülekezetben és intézetben) hívó diakonusok által ápoltatva, egyúttal részesülhetnek lelkigondozásban. Betegségében az ember fogékonyabb Isten ígéje iránt, többet ráér saját lelke felett gondolkodni és a hitnek mélységeibe elmerülni, a véggel, halállal, túlvilági élettel foglalkozni. Milyen jóleső, vigasztaló, erősítő egy betegre nézve, ha gondolatait, elmélkedéseit egy szerető testvérrel közzéteheti, ki azokat megérti és ima kíséretében a Mindenható trónja elé viszi. Sokan találták meg már ily módon Istenüket, elvesztett hitüket.

A diakonusok intézménye, amint láttuk, Németországban kezdett ismét felvirágozni. Innen indult hódító útjára s ma már, rövid néhány évtized alatt különféle intézetekből kikerült diakonusok úgyszólván bejárták az összes országokat, sőt világrészeket, mindenütt, hitet, szeretetet hirdetve, gyakorolva.

Vajjon hogyan áll a diakonusok intézményének ügye hazánkban? Ide eljutott-e már? Sajnos még nem, vagy csak elvétve. Dacára, hogy Németországnak közvetlen szomszédságában vagyunk, dacára, hogy sokat érintkeznek hazánk protestáns művelt elemei a német prot. egyház vezető köreivel, a diakonusok intézménye nálunk még idegen dolognak mondható. Vajjon miben rejlik ennek oka?

Először is abban, hogy hazai egyházunknak nincsenek olyan nagyobb szabású intézetei, ahol a diakonusokat alkalmazni lehetne. A belmisszió nálunk még csak a kezdet kezdetén van, intézeteit, barátait, ismerőseit, jószívű adakozóit, támogatóit, jóformán az ujjainkon számlálhatjuk meg.

Hogy a diakonusok intézménye oly kis tért hódított, hogy képviselői oly kevés számban találhatók fel nálunk, annak másik oka az említetteken kívül az, hogy egyházunk tagjai majdnem mindnyájan, vezetők és nem-vezetők, rideg álláspontot foglalnak el a külföldről idekerült diakonusokkal és a diakonus intézménnyel szemben. A betegápoló diakonusokat még csak megszívlelnék, de a misszióval, igehirdetéssel foglalkozókkal nem tudnak megbarátkozni, sőt mondhatjuk, határozottan irtóznak, félnek tőlük és velük szemben olyan óvintézkedéseket tesznek, mint mostanában a kolerával szemben. Miért? Eddigi tapasztalataimból folyólag csak azt mondhatom, mert azt hiszik, hogy „egyházat csinálnak az egyházban.“ Az „ecclesiola in ecclesia“ eszméje, de nagy ellentállásra is talált és talál lenni és fenn. Pedig a biblia, az egyháztörténet napnál világosabban bizonyítja, hogy sohasem a nagy tömeg vetett fel és érlelt meg eszméket, hanem mindig egy kis kör. Így az „ecclesiola in ecclesia“, melynek Lutherünk is hive volt, is ilyen kis kör, ahonnan az Isten házában meggyújtott világosság tápot nyerve, kiárad a nagy tömegre.

E kis körök „ecclesiolák“ vezetői, gondozói pedig rendszerint nem a lelkészek (itt-ott a lelkészek is), hanem többnyire a diakonusok, kik a „laikus igehirdetők“ neve alá foglaltatnak. Mi már nem vagyunk messze ama katolikus egyházfogalomtól, mely különbséget tesz „klerus“ és „laikus“ közt. Az általános papság elve inkább csak az Augustanában van meg, mint a gyakorlatban. Hogy hova vezet az, ha oly fontos intézménnyel, mint a diakonusok intézménye, mely nélkül igazi, lüktető egyházi élet el sem képzelhető, nem törődünk, kurtán bánunk, avagy ridegen ellene szegezzük tudásunk és igehirdetésünk pajzsát és hajtóvadászatot intézünk ellene, mintha dicsőség volna ezt a nemes vadat (pedig nincsenek agancsai!) el-ejteni, ha irtó háborút indítunk ellene, mintha veszedelmes ellenfél közelegne, mely feldulással fenyegeti egyházunkat; hová vezet, ezt mutatja egyháztagjainknak napról-napra növekvő közönye egyházunkkal szemben, a mindnagyobb mérveket öltő hitetlenség, az egyházunk iránti hűtlenség, át-térések, felekezetnélküliség, átpártolások a különféle sectákhoz és az üres templomok.

A diakonusok intézménye, mint segíteni akaró jóbarát jó hozzánk s felénk nyújtja segítő jobbát, mi pedig anélkül, hogy jól szemügyre venuök, ki is az, aki jön, anélkül, hogy jól meghallgatnók, mit is akar; éles fegyverrel levágjuk a felénk nyújtott segítő jobbot, elzavarjuk legjobb barátunkat, elzárjuk előle a hozzánk vezető utakat, sőt öröket állítunk a bejáratokhoz, hogy valahogy vissza ne jöhessen. Az igazi ős ellenség pedig, mely a hitet, szeretetet, reményt, hűséget, engedelmisséget és becsületet lerombolja, azt észre sem vesszük, sőt ha látjuk is garázdálkodását, borzasztó pusztítását, legfeljebb „panaszkodunk“, „sopánkodunk“ és — és — kimutatjuk évi veszteségeinket! Védekezésünk legfeljebb annyiban áll, hogy nagy lármával, csatazajjal megtöltjük ágyucsöveinket papiros golyókkal és azokat röpitjük szerteséjjel „szabályrendeletek“ alakjában, melyek rendesen célt tévesztenek és csak szaporítják a közkatonák munkáját, „lekötik“ önállóságát, elveszik munkakedvét és erejét, az ellenségnek azonban mitsem ártanak, legfeljebb gúnymosolyra kényszerítik.)*

A jó pásztor különben is nem karddal, nem puszkacsóvel avagy puska-tussal őrzi nyáját, hanem botjával és kutyájával, illetve kutyáival. Botjára támaszkodva szemléli nyáját, örködik felette, vigyáz minden egyesre és irányítja az egészet. Kutyája az, mely a pásztor szavára a nyájtól elszakadni, elmaradni akaró juhót visszatereli; kutyája az, mely megkerüli a nyáját és segít gazdájának azt összetartani; kutyája az, mely csaholásával figyelmezteti a pásztort idegenek vagy tolvajok közeledésére.

A lelkipásztor is így lehet gyülekezetének igazi pásztora. A pásztorbot, melyre támaszkodik a biblia; nyájörző kutyája vagy kutyái a diakonus, illetve diakonusok. A lelkész a bibliára támaszkodva az egész gyülekezet

*) Az ellenszenv vagy bizalmatlanság onnan ered, hogy azok, akik eddig mint „diakonusok“ jöttek hozzánk, rendszerint egyházunkon kívül állnak s hogy a szerző képével éljek, sokszor olyan „kutyáknak“ bizonyultak, melyek a nyáját szétkergetik, ahelyett, hogy összetartanák. Amire feltétlen szükségünk volna, az az „egyházi“ irányú diakonia.
Szerkesztő.

feje, vezetője, irányítójaként áll, ki nyája felett őrökdi, jó legelőre s friss forrás vízre vezet. Ebben a munkájában segítségére vannak a diakonusok, kik a gyülekezeti tagok közt forgolódva, a lelkész rendelkezéseit végrehajtják s végrehajtatják, a hanyag, közönyös, iszákos, házasságtörő, parázna, tévelygő, hűtlen, hitetlen gyülekezeti tagokat visszaterelni és a legnagyobb ellenségtől, a bűntől megóvni igyekeznek. Én csakis így tudom az igazi élő, keresztény gyülekezetet magannak elképzelni, és csakis ily módon szervezett gyülekezetet — igaz ker. gyülekezetnek tartani. Erre jogosít első sorban a biblia, aztán a keř. egyház eddigi fejlődéstörténete és magának az ujonnan életre keltett diakonus intézménynek több mint 60 éves története mindazokkal a hatalmas alkotásokkal, eredményekkel, melyeket az ujkori diakonia, a gyakorlati kereszténység fel tud mutatni.

„Elmélet“ és „tan“ az első, de kell, hogy az elméletet a „tant“ a „gyakorlat“ „a tett“ kövesse. Ahol csak elmélet van, de ezt nem követi a gyakorlat, ott csak csonka eredmény mutatható fel. A belmissziói kalauzban fel van jegyezve, hogy „Strassburg 7 templomában még 1713-ban is 3787 prédikáció hangzott el, tehát mindenikben 541. Semmi idő sem maradt arra, hogy a hallottakat tettere változtassák át.“ Nem lehet-e ezen sorokat mai egyházi viszonyainkra is alkalmazni? Sokat „elmélkedtünk“ már, legfőbb ideje, hogy „cselekedjünk“ és „tettere változtassuk át a hallottakat.“

Mi lelkészek szeretjük magunkat az egyház szolgálatában álló „közkatonák“-nak nevezni. Jól van, de akkor legyünk is hasonlóak az igazi közkatonához, kik feltétlen engedelmességgel követik vezérük szavát. Egyházi életünk kiváló, küzdő vezére, Zsilinszky Mihály, kinek mellére ev. egyházunk már számos érdemkeresztet tűzhet, a mostani kerületi gyűlésen kiadta a jelszót közkatonáinak és az egész egyháznak: „Lépjünk valahára a gyakorlati kereszténység terére! Ideje hogy a szokott üres sopánkodás és panaszkodás helyett a tettek és alkotások terére lépjünk!“

Tényleg itt a legfőbb ideje, hogy egyházunkat *belsőleg* is kiépítsük. A külső épület készen áll, felépítették eleink vérük hullásával, vagyonuk, családjuk feláldozásával. Ránk utódokra vár most az a szép feladat, hogy a drága örökségként ránk maradt épületben dolgozzunk, fáradozzunk, tehetségünk, tudásunk és legjobb belátásunk szerint; dolgozzunk nem az „önös érdek“ és szükkeblűség szemüvegén át nézve, megítélve a folytonos fejlődésnek, tökéletesedésnek alávetett egyházi munkamezőt, hanem tág látkörrel felismerve és megértve a megváltozott idők és viszonyok megváltozott követelményeit.

A mindnagyobb tért hódító tudományok és a megváltozott műveltségi és társadalmi viszonyok hatása alól az egyház nem vonhatja ki magát és így a mi egyházunk sem. Mást követelt az egyháztól a XVIII. és XIX. század és megint mást követel a XX. század. Oly igazságot és örökérvényű szavakat mondott egyházvezérünk, Zsilinszky M., hogy azokat minden egyházi lapunknak minden egyes számában, szembetűnő helyen, mint jeligét, nagy betűkkel kellene kinyomatni, hogy jól bevéssék a közkatonák és egyháztagek szívébe. Az aranyszavak ezek: „*Vegyük észre a körülöttünk*

folyó általános társadalmi evolúciót, ne feledjük, hogy a világ a természet örök törvénye szerint állandóan fejlődik és hogy nekünk egyházi téren is, ha élni akarunk, folytonosan haladnunk és fejlődniünk kell."

Ha élni akarunk, akkor rá kell lépniünk a gyakorlatnak, egyházunk belső kiépítésének terére. E téren sok tennivaló vár reánk. Zsilinszky rámutatott arra a hatalmas, éjjel-nappal lázasan folyó belmissziói munkára, melyet a hazai kath. egyházban észlelhetünk és mely munkásságból mi is felismerhetjük tennivalóinkat. Én Wichern szavait akarom felidézni, melyekkel még az 1840-es években kijelölte a tennivalókat: „A bibliát minden egyes kereszténynek kezébe juttatni; a házi istentiszteletet bevezetni; népkönyvtárakat felállítani; vándorprédikátorokat és városi misszionáriusokat alkalmazni; a prostitúció és az iszákosság ellen küzdeni; cseléd védelem; gyermekek lelki gondozása vasárnapi iskolák által; a betegek hú ápolása a diakoniszák és diakonusok által; nőegyletek, ifjusági egyletek szervezése.“ Rendeteg tennivaló! Mindez gyakorlati kereszténység. De mindezt életbeléptetni a lelkész, vagy lelkészek, egyedül nem tudják, segédekre van szükségük. Ezen segédek, a presbyterek volnának első sorban, de sajnos a mi presbytereink fentti tennivalókra nem kaphatók és nem is alkalmasak erre. Itt külön e célra képezett erők, a „diakonusok“ segíthetnek csak a lelkésznek, csak ők jöhetnek számba. Igazi gyakorlati kereszténységet a diakonusok fontos intézménye és ségedkezése nélkül alig lehet elképzelni. Ha vezető embereink s széles látkörrel bíró egyháztörténeti tudósaink szükségét érzik annak, hogy itt az ideje a gyakorlati kereszténység terére lépni, akkor feltétlenül meg kell ismernünk, meg kell becsülnünk, fel kell karolnunk és támogatnunk a diakonusok intézményét, valamint az ezen intézetekből kikerült s nálunk is működni akaró diakonusokat, mint azon ségedeszközöket, kiknek ségedségével meg lehet valósítani azon sok tennivalót, mely a gyakorlati kereszténység terén vár reánk. Tehát lássunk munkához! Bár ne maradna ez csak kiadott jelszó; csak kegyes óhaj: „Haladjunk, fejlődjünk, lépünk a gyakorlati kereszténység terére!“

Mramorák

Wallrabenstein J.

A magyarhoni ágost. hitv. evang. misszióegyesület I. évi rendes közgyűlése.

Egyetemes evangelikus egyházunk misszióegyesülete, mely mult évi február 2-án Pozsonyban alakult meg, folyó évi október 10-én Budapesten tartotta I. évi rendes közgyűlését. Igaz, a közgyűlés nem folyt le olyan ünnepélyes keretben, amint azt eredetileg terveztük, mivel egyesületünkön kívül álló okok és körülmények annak egyik terminusról a másikra való halasztását vonták magukkal, míg végre kénytelenek voltunk a közgyűlést az egyetemes egyházi közgyűlés idejére, annak is 2-ik napjára tenni, ha nem akartuk azt véglegesen a jövő esztendőre halasztani

A kedvezőtlen időpont dacára az egyetemes egyház üllői-uti imaterme szépen megtelt az ügy iránt érdeklődő, érte időt és áldozatot nem kimélő

egyesületi tagokkal. A többek között ott láttuk Stettner Gyula esperest, egyesületünk védnökét, Petrovics Soma, Jánossy Lajos, Brunner János, Hollerung Károly, Kaczián János, Kübecher Adolf, Krizsán Zsigmond, Magyary Miklós, Banczik Sámuel espereseket, Raab Károly, Löw Fülöp, Famler G. A. egyházkerületi gyámintézeti elnököket, Meyer Endre, Jausz Vilmos, lic. dr. Daxer György theol. akad. tanárokat, Krupec István, Pröhle Henrik, Tomka Gusztáv alespereseket, Madár Mátyás, Bándy Endre, Raffay Sándor, Vítális Gyula, Korbély Géza, Breyer Jakab, Frenyó Gyula, Krahulec Aladár, Zimmermann Andor, Lombos Alfréd lelkészeket stb.

A Szentléleknek buzgó énekekben történt segítségül hívása után *Pröhle* Károly egyesületi jegyző, soproni theol. akad. tanár I. János 5, 4. alapján mélyreható és szívhez szóló írásmagyarázatot intézett az egybegyűltekhöz, mire *Steltzer* Endre, Pozsony sz. kir. város tanácsosa, az egyesület világi elnöke, megnyitotta a tanácskozást, melynek tárgyát főképen a *Scholtz* Ödön egyházi elnök által előterjesztett beszámoló és jövő évi munkaterv képezte. Annak előre bocsátása után, hogy a misszióvezetőség nézete szerint az egyesület ügyét nem kell erőltetni, hanem azon biztos hitben, hogy az Ur velünk van, meg kell elégedni egyesületünk csendes, de egészséges és természetes fejlődésével, a közgyűlés mindenek előtt az *alapító tagok* ügyében hozott végleges határozatot. Az alapszabályok ugyanis alapító tagokról nem szólnak, de a gyakorlatban egyeseknek és testületeknek önkéntes jelentkezése folytán mégis szükségessé vált az egyszersmindenkorra nagyobb összeget fizető tagoknak a rendes és pártoló tagoktól való megkülönböztetése. A közgyűlés a missziótanács javaslatára kimondta, hogy oly tagok, akik az évi rendes tagsági díjnak körülbelül megfelelő tőkeösszeget, legalább 100 koronát egyszersmindenkorra fizetnek be az egyesület pénztárába, alapító tagoknak tekintetnek és rendes tagsági jogokat élveznek. Testületek, mint alapító tagok e jogokat képviselőik által gyakorolhatják. Az alapító tagsági díj több évi részletben is fizethető.

Az egyesület pénzeinek kezelésére és hováfordítására vonatkozólag jóváhagyta a közgyűlés a missziótanács azon határozatát, hogy az alapítványok, hagyományok és az alapító tagok befizetései tőkésítetnek s az egyesület egyéb rendes évi jövedelmének 10%-ából egy külön *misszióalap* létesítendő, amelynek további intézkedésig kamatait is az alaptőkéhez kell csatolni. Az egyesület évi jövedelmének a 10%-on felüli része a Lipesei Misszió támogatására és az egyesület egyéb kiadásainak fedezésére fordítandó.

Ezzel kapcsolatban véglegesen megállapította a közgyűlés egyesületünknek a Lipesei Misszióhoz való viszonyát. E szerint misszióegyesületünk mindaddig, amíg önálló missziói mező megműveléséhez foghat erejéhez képest a Lipesei Misszió kötelékébe lépő magyarországi ágost. hitv. evang. misszióövendékek kiképeztetéséről gondoskodik s főképen azon misszióállomások fenntartására törekszik, a melyeken idővel ezen magyarhoni ág. hitv. evang. hittérítők a Lipesei Misszió munkamezején működnek. Evégből egyesületünk évi rendes bevételének 90%-át, a folyó szükségletek fedezésére szükséges összeg levonása után, negyedévi részletekben a Lipesei Misszió

pénztárába szolgáltatja be. Ezen szolgálatok fejében kiköti magának egyesületünk azt, hogy a missziói munkában való aktív közreműködés és az egyesületünk által hozott határozatok helyes keresztülvitelének figyelemmel kísérése céljából évenként szavazati joggal bíró képviselőt küld a Lipcsei Misszió közgyűlésére. Egyben mivel a Lipcsei Misszió kollégiuma úgy határozott, hogy csak azon esetben ruházhatja fel egyesületünket, mint amelyre az egyetemes gyűlés a magyarhoni ág. hitv. evang. egyház missziói törekvéseinek ápolását bizta, szavazati joggal, ha az ezen joggal máris felruházott egyházhatóságok szavazati jogukról egyesületünk javára lemondanak, kimondta a közgyűlés, hogy felkéri az illető püspök urakat, hogy a reájuk ruházott szavazati jogot sziveskedjenek egyesületünkre átruházni.

Ugyancsak felkéri a közgyűlés a püspök urakat, hogy a náluk befolyó missziói adományokat sziveskedjenek szintén egyesületünk pénztárába juttatni, egyrészt, hogy egyesületünk bevétele egyházunk tekintélyéhez méltó legyen, másrészt azért, mivel jövedelmünknek tetemes emelkedése esetén kezdetünk csak önálló missziói munkába.

Jóváhagyó tudomásul vette a közgyűlés, hogy a missziótanács határozata alapján egyesületünket 1909-ben *Scholtz* Ödön elnök, s 1910-ben *Pröhle* Károly e. jegyző képviselte a Lipcsei Misszió közgyűlésén s kimondta, hogy ezentúl a kiküldött utiköltségeinek megterítése mellett minden éven képviselteti magát ezen közgyűlésen. A jövő évi közgyűlésre lic. *Schmidt* Károly Jenő pozsonyi lelkész, a missziótanács tagja küldetett ki.

Róth Henrik missziónövendékünk 1911. husvétján fejezi be tanulmányait, azonban a missziói kollégium határozata alapján fiatalsága miatt előbb még valamely igen vallásos és egyházas vidéken egy buzgó lelkész mellett kell segédkeznie, hogy ott benső embere még jobban kifejlődjék, lekipásztori ügyességre tegyen szert, az egyházi közigazgatásba bevezetessék s a katechizálásban is gyakorolja magát. Így valószínűleg csak jövő ősszel nyer kiküldetést a missziómezőre s mivel ezen első magyarhoni evang. hittérítőnek kiküldetése nagy jelentőségű nemcsak egyesületünkre hanem hazai egyházunkra nézve is, megbizta a közgyűlés az elnökséget, hogy ezen kiküldetési ünnepélyen egyesületünknek megfelelő képviselőtéről gondoskodjék.

Mivel egyesületünk az alapszabályok értelmében nyilvános gyűléseket és előadásokat tart az ország bármely helyén, külföldi hittérítők meghívásával is missziói körutazásokat rendez, missziói adományokat gyűjt s idővel különösen Boszniának hazánkhoz való szorosabb viszonya következtében bizonyára az ottani mohammedánusok között is megkezdí majd a missziói munkát, esetleges kellemetlenségek és félreértések elkerülése végett elhatározta a közgyűlés, hogy egyesületünknek az egyet. közgyűlés által jóváhagyott alapszabályait láttamazás végett a belügyminiszteriumhoz is beterjeszti.

A misszióegyesület tagjainak száma, mely az alakuló közgyűlésen 141, az 1909. november 18-án tartott missziói tanácsülésen 249 volt, mostanig 349-re emelkedett. Egy év alatt tehát kerek 100 új tagot nyertünk, akik minden presszió nélkül önként jelentkeztek. Az alapító tagok száma 19, akik között van *Véssey Sándor* dunántuli egyházkerületi felügyelő, aki tavalyi

500 koronás adományát ezidén ismét 200 koronával gyarapította. A rendes tagok száma 189, a pártolóké 141.

Az első egyesületi év bevétele 4746 K 57 f volt. Ebből a Lipcsei Misszióknak 2752 K 73 f juttattunk, míg alapítványképen 1365 K, alaptőkétül pedig 300 K tőkesítettünk. Ha a dunáninneni egyházkerület püspöki hivatalánál befolyt 665 K missziói adomány is egyesületünk közvetítésével küldetett volna Lipcsébe, s ha a hazai egyházunkból közvetlenül Lipcsébe küldött egyéb 266 K 97 f adomány is egyesületünk pénztárába folyt volna, akkor 5678 K 54 f lett volna egyesületünk első évi bevétele. Ha megemlítjük, hogy a lipcsein kívül még más missziói egyesületek (Basel, Brema, Neuendettelsau) is részesültek hazai egyházunkból kisebb segélyben, úgy biztosra vehetjük, hogy hazai ág. hitv. ev. egyházunk egyesületünk alapítási évében több mint 6000 K fordított a misszóra, a mi eléggé mutatja, hogy mire volnánk ezen a téren is képesek, ha mindenki buzgón teljesítené kötelességét.

A jövő esztendőre a missziói irodalom fejlesztését s missziói ünnepek rendezését vette fel a közgyűlés első sorban az egyesület programjába. A Lipcsei Misszió megigérte, hogy a vizkereszt utáni időben szívesen bocsát missziói előadások tartása végett egy hittérítőt mindazon németnyelvű gyülekezetekbe, a melyekbe egyesületünk közvetítésével meghívják, de kívánatosnak mondta ki a közgyűlés azt is, hogy lelkes misszióbarátok buzgó közreműködésével a magyar és tót nyelvű gyülekezetekben is rendeztessenek a misszióügy népszerűsítése érdekében ilyen missziói előadásokkal kapcsolatos missziói körutazások.

Elhatározta továbbá a közgyűlés, hogy az egyesület javára magyar, tót és német szövegű házi missziói gyűjtőperzselyeket készíttet s hogy az edinburgi missziói világkonferencia szózata alapján s annak mintegy visszhangja képen rövid, lelkes felhívást intéz gyülekezeteinkhez és hiveinkhez a missziói munka fokozott felkarolása végett, s azt röpirat alakjában mind a három nálunk használatos istentiszteleti nyelven minél nagyobb számban ingyen terjeszti a hivek között.

A *Broschko G. A.* pénztáros által előterjesztett pénztári jelentés szerint egyesületünknek már ezidén is ismét 3413 K 54 f bevétele van, miből a Lipcsei Misszió pénztárába eddig 2036 K 75 f küldetett. Mivel már az egyesület alapítványi és tőke vagyona is 2746 K 87 f.-re emelkedett, kimondatott, hogy azon állami értékpapírok vásárlandók. A jövő évi költségvetés letárgyalása s *Morhács Márton* ellenőri jelentése után buzgó imával és énekkel véget ért a közgyűlés.

Mivel fiatal s ennél fogva még meglehetősen ismeretlen egyesületünk eddig nem kapott meghívást a jövő évi közgyűlés megtartására, azért az elnökségre bízott a közgyűlés helyének megválasztása. Tekintve azt, hogy mi nem kívánunk az illető gyülekezetektől semmit, sőt ellenkezőleg csak adni óhajtunk abból, amit hitben és szeretetben az Urtól nyertünk, reméljük, hogy akad olyan hely, ahol szívesen fogadnak bennünket.

S. Ö.

Irodalom.*)

Evang. tankönyvirodalmunk, mely eddig meglehetősen sivár képet mutatott, az utóbbi időben örvendetes lendületet vett. Legközelebb ismét több értékes tankönyv jelent meg, melyekre felhívjuk a közfigyelmet.

— **A keresztény egyház rövid története** *kor- és életrajzokban.* Irta *Hetvényi Lajos* soproni ág. hitv. evang. liceumi tanár. Szerző tulajdona. 103 lap. Ára füzve 1 korona.

Hetvényi — a már kiváló hirnévre emelkedett középiskolai tankönyvíró — ezen a pesti magyar egyház által jutalmazott tankönyvével is derék munkát végzett. Azon feladatot, hogy a történeti adatok közlése ne legyen pusztán önmagában álló cél, hanem a szereplő egyének személyiségéből és az események jelentőségéből s tanulásaiból kiáradó nevelő erők érvényesítésével azokat a serdülő gyermek és ifju lelkébe helyezze s hogy így az egyháztörténeti oktatás a maga egészében evangélikus szellemet leheljen s evangélikus öntudatot ébresszen, — sikeresen megvalósította. A könyv írásánál azt az eljárást követte, hogy a szükség szerint egyrésről röviden jellemzi az egyes korszakok eseményeit és fő jellemző vonásait, másrészt pedig szintén tömör előadásban, — sokszor mesteri módon — bemutatja az illető korszakok jellegzetes és kiemelkedő egyéniségeit s feltünteti azt, hogy a keresztény eszme működésükben minő irányban és jelleggel öltött alakot. A szép képek mintegy megelevenítik a tanuló előtt a főbb egyháztörténeti személyiségeket. Az egész művön kimondhatatlanul jól eső vallásos melegség vonul végig, amely bizonyára átárad belőle a tanuló ifjúság lelkébe is s így a könyv pedagógiai kiválóságával együtt csak biztosítja azon cél elérését, melyet szerző könyve megírásánál maga elé tűzött, hogy „az egyháztörténet az Istennek tetsző élet mestere legyen“. Melegen ajánljuk e könyvet a gyülekezeti könyvtárak részére s a nép közötti terjesztésre is.

— **Keresztény vallástan** *Luther kiskátéja nyomán.* Irta *Pröhle Henrik*, pozsonyi lelkész. 104 lap. Ára nincsen megjelölve.

Ezen tankönyv két részből áll. Az első rész a káté szövegét foglalja magában teljes egészében, hogy a tanuló mindenek előtt ezt lássa, a második részben jön aztán a magyarázat a káté minél tökéletesebb megismerésére és elsajátítására. Ami a második részben legelőbb szembetűnik az, hogy Pröhle a megszokott „kérdégető formát“ mellőzte s ehelyett elbeszélő módon tárgyalja az anyagot. Ilyen módon mindenesetre többet lehet felölelni, de nézetünk szerint az elevenség rovására. Különbön szerző gyermekek által könnyen megérthető szép népies modorban, szemléltető alapon zamatos magyar nyelvezettel fejt ki s magyarázza a kátéuk mind az öt főrészét s a függelékét; a három első főrészt, amely az iskola tulajdonképeni tananyagát képezi természetesen sokkal részletesebben, mint a többit. De épen a három első résznek sokszor nagyon is részletes kifejtése megnehezíti a könyvnek a „népiskolák legfelső osztályaiban“ való használatát, ahol sajnos (!) sem a gyermekek értelmi fejlettsége, sem a rendelkezésre álló idő rövidege nem igen engedi meg az anyagnak ilyen bőséges közlését. A középiskolák alsó osztályai számára azonban mintaszerűnek találjuk ezen külső kiállítására is nagyon csinos könyvet, mely mint a pozsonyi diakonisszaintézet sajátja hagyta el a sajtót.

Unser Glaube auf Grund des kleinen Katechismus Dr. Martin Luthers. Herausgegeben von *Ernst Bárdi*, ev. luth. Pfarrer in Mezöberény. 94 oldal; kötve 60 fillér.

Bárdi ezen tankönyvet a népiskolák felsőbb osztályainak s a konfirmációi oktatáshoz vezérfonalnak szánta. Szigoruan ragaszkodik benne a

*) Ezen rovatban *rendszerint* csak a szerkesztőséghez beküldött könyveket ismertetünk.

lutheri kiskátéhoz s az ágostai hitvallásu evangélikus egyház hittanát teljes tisztaságában igyekszik benne közölni a gyermekekkel. A kérdezőtető forma igen eleve teszi azt s nagyon megkönnyíti a gyermekeknek a tanulást. Meglehető részletességgel kifejti a káté IV.—V. főrészét s a függelék is s épen ez teszi a könyvet a konfirmációi oktatásnál is használhatóvá. Jobb lenne, ha a kérdés és felelet nem volna egyforma betűkkel szedve; ha az egyes részek végén megemlített bibliai történeteknél közölve volna mindég az illető bibliai hely is; ha pl. a Szentírást, az egyházi évet stb. kissé rendszeresebben ismertetné. A könyv végén bizonyára szintén a konfirmációra való tekintettel rövid reformáció-történet is van, amely azonban külföldi részében Luther halálán túl nem terjed s a hazai egyháztörténet legújabb fázisairól, nevezetesen az utolsó zsinatról s egyházunk alkotmányáról szintén nem emlékszik meg. Felhívjuk ezen tankönyvre, mely a II. kiadásban kellően kiegészítve minden igénynek megfelelhet, a német nyelvű gyülekezetek figyelmét, mert eddig nem ismerünk hazai kiadásu német kátét, amely oly tisztán adná vissza egyházunk tanát, mint ez a tankönyv.

* * *

— **Protestáns papok és hitoktatók zsebnaptára** az 1911. évre. Szerkesztette *Véteszi Zoltán*. III. évfolyam. Ára köve 1 K 20 f.

A magyarbólyi lelkész által megindított zsebnaptár mostani III. kiadásában már teljesen használható alakban jelent meg, úgy hogy nélkülözhető teszi a külföldi hasonló kiadványokat. Rovatai oly gazdagok, hogy minden lényegest felölelnek. A prot. lelkészek számára kiadott „utastások“, a lelkési hivatal s iskolaügyet érintő „törvények és rendeletek“, a „fontosabb curiai döntvények és elvi jelentőségű határozatok“ közlése, valamint az „Egyesületekről“ s „Lapokról“ szóló tudósítások nélkülözhetlenné teszik e zsebnaptárt minden lelkészre nézve. Ára is oly csekély, hogy mindenki könnyen megszerezheti magának.

— **Gotthold.** *Evangelisch-lutherischer Volkskalender für das Jahr 1911.* Herausgegeben von *E. Scholtz*. Ára 50 fillér, postadíjjal keresztkötés alatt 60 fillér, mely összeg előre beküldendő. Terjesztésnél tíz példányra egy ingyenpéldány.

Ezen német nyelvű hiveink részére lapunk szerkesztője által kiadott naptár már 13-szor jelent meg szép kiállításban, gazdag tartalommal. Cikkei között különös figyelmet érdemel ezidén *Wimmer* életrajza Stettner Gyulától, *Mikszáth* Kálmán jellemzése Schmidt Jánostól s a minden egyházi és politikai eseményt felölelő évi jelentés. Sok szép kép, egy remek színes műmelléklet s külön fali naptár emeli a népszerű, tartalmas s tiszta egyházi öntudattól áthatott naptár értékét. Mivel ezidén a fali naptár miatt csak 31 drb fért egy 5 kilós csomagra, a 33 drbot elárusító lelkészi hivatalok 2 drbot keresztkötés alatt kaptak. Akik ez utóbbit nem vették volna kézhez, szíveskedjenek azt nálam megreklamálni. Az esetleg felesleges példányok azonnal visszaküldendők Ágfalvára. Ugyanide az újabb megrendelések is.

— „**Harangszó**“ cím alatt megindult Kapi Béla szerkesztésében az új evang. magyar néplap évi 1 K 60 f előfizetési ár mellett. Az eddigi 3 szám elég tartalmas, változatos s népies, csak azt a határozott evangélikus irányt nélkülözzük még benne, ami a lap megindítását tulajdonképen indokolta s oly szükségessé tette. De hisszük, hogy mihamarabb az is meg lesz benne.

— **Der Friedensbote.** Ezen kiváló egyházi lap, mely lic. Schmidt K. Jenő pozsonyi lelkész által szerkesztve 13 év előtt szerkesztőnk kiadásában

indult meg s határozott lutheránus irányával fontos missziót teljesített, sajnos, befejezte pályafutását. Az utóbbi időben több helyen megindított újabb lapok annyira elvonták előfizetőit, hogy többé nem tarthatta fenn magát. De bár megszűnt, az az áldás, melyet elmosódott egyházi közviszonyaink közt határozott egyházi irányával fakasztott, maradandó lesz.

* * *

— **A. Deichert'sche Verlagsbuchhandlung, Leipzig, Königsstrassz 25** kiadásában újabban a következő értékes művek jelentek meg:

— „**Der religiöse Wille.**“ Ein Beitrag zur Psychologie und Praxis der Religion, von *Lic. E. Pfennigsdorf*. 340 lap; füzve 5.80 mk., kötve 6.50 mk.

Pfennigsdorf, aki főképen fiatal emberek részére írt, „Christus im modernen Geistesleben“ és „Persönlichkeiten“ c. népszerű műveivel nagy hírnévre tett szert, most egy lelkesék és vallástanárok részére írt komoly tudományos munkával vonta magára a figyelmet. Művében mindenek előtt a vallásos érzelem, ismeret és akarat közötti viszonyt teszi vizsgálódása tárgyává és Schleiermacher, Ritschl és másokkal szemben megállapítja, hogy az akarat a vallásos életnek önálló s a többiektől megkülönböztetendő sajátosságos megjelenési formája. Nem mulasztja el ezen nézetét példákkal is megvilágosítani. A vallásos akaratot a lélek más rokon megnyilatkozási formáival szemben minden irányban elhatárolja és közelebről meghatározza s e véget mindig figyelmet fordít más psychologusok eltérő nézetére is. Igen érdekes a vallásos akaratoknak a suggestiv akaratról s az erkölcsi akaratról való megkülönböztetése. — A II. részben a vallásos akaratoknak az érzelmekre és ismeretre, valamint a mások lelki életére gyakorolt hatását ismerteti és ezzel kapcsolatban a bűnbánat és a hit kérdésével foglalkozik. Mennél jobban behatolunk Pfennigsdorf ezen értékes fejtegetéseibe, annál inkább közeledünk olyan kérdésekhez, amelyek a teoriából a gyakorlati kereszténység mezejére vezetnek. A III. részben mindenek előtt a megtérés lényegét tárgyalja behatóan. Nagy figyelemmel kísérik fejtegetéseit arra nézve; hogy minő részt vesz az akarat a megtérésből s hogy milyen viszonyban áll hozzá a megtérés előtt és után. Innen Krisztus által, akiben a vallásos élet legfőbb mértékét látja, a gyakorlati kereszténység terére vezet a szerző, aminek feladatát abban látja, hogy ezt a mértékét az egyes lelkekben életre keltse. Ezzel foglalkozik a könyv IV. része, amelyben először *Niebergall*: „Wie predigen wir dem modernen Menschen?“ című könyvével foglalkozik s rámutat annak tévedéseire. Ezeket főképen abban látja, hogy Niebergall az akaratoknak figyelmen kívül hagyásával az embernek csak érzelmére és kívánságára van figyelemmel. Pfennigsdorf szerint a predikáció akkor érte el célját, ha a hallgató kényszerítve van Istent, Krisztust, a keresztény hit javait és a keresztény életfelfogást minden más javaknál és ideáloknál többre becsülni. Ezen szempontból szól a korszerű és az örökéletre utaló prédikációról s az utolsó fejezetben a vallástanításról. — Itt kimutatja a vallásos érzés felkeltésének nagy jelentőségét, de rámutat arra is, hogy ezzel még korántsem keltjük fel azt a vallásos akaratot, amely feltétlenül kötelezve érzi magát a keresztény életre. Ez a szerző szerint sokkal inkább akkor következik be, ha a vallásos értéknek elismert keresztény javakat más olyan javakkal hasonlítjuk össze, amelyekhez szívünk vonzódik. Ennek ecsetelésére szembeállítja a hit által nyújtott javakat a hitetlenség látszólagos javaival, vagy az evang. egyház lényegét a kath. egyház lényegével, amiből ez szembetűnően kitűnik. — Biztosra vesszük, hogy ezen alapos valláspsychológiai munka mélyítőleg és felvilágosítólag fog hatni a kereszténység helyes megismerésére és gyakorlati megvalósítására.

— **Gegen den religiösen Rückschritt!** *Der dreieinige Gott. Jesusverehrung oder Christusglaube?* Vier Vorlesungen von D. Richard H. Grütz-macher. 95 lap, füzve 2 Mk.

„A vallásos visszaesés“ jellemző cím alatt dr. Grütz-macher a rostocki egyetem tanára négy előadást tett közzé a Szentháromságról és Krisztus személyiségéről, a melyekben alaposan leszámol a modern theologusokkal, akik büszkén előre haladásukkal kérkednek, tényleg azonban visszafejlődnek, a mennyiben követőiket a kereszténység által előidézett vallásos haladás magaslatáról a zsidóság és pogányság színvonalára süllyesztik vissza. A könyv két részből áll, a melyek mindegyike ismét egy polemikusan cáfoló és egy pozitív felépítő részre oszlik. Az első részben, mely a szenthárom-ságu Istenről szól, mindenek előtt kimutatja azt a bizonytalanságot, a mely a modern theologusok keresztény istenfogalmát jellemzi. A vallástörténet tanítása szerint az egiptomiaiaknak, babiloniaiaknak, a zsidó theosofusoknak és a buddhistáknak is van „háromságuk“, a miből sokan a háromság esz-méjének általános emberi voltára következtetnek. Grütz-macher ezekkel szemben kimutatja, hogy a keresztény Szentháromság ama háromságokkal csak a számra nézve egyezik s a háromságos Istenben való hit kizárólag a kereszténység hite. Ezen hit a mint azt Grütz-macher fényesen igazolja, Jézustól ered. A keresztelési utasítás (Máté 28., 19.) nem későbbi toldás, hanem az Úr szava. Hogy már az őskeresztények a háromságos Istenben hittek, azt igazolják az apostoli levelek. Ezek mind a Szentháromságha vetett hiten alapulnak, a mint Seeberg 22 ujszövetségi helyet említ, a melyekből ez világosan kitűnik. Az egyház hitvallásai épen azért kezdettől fogva a Szentháromságban való hit alapján épültek fel, s az egyházi atyák gondosan őrködtek, hogy a szentháromságu Istenben való hit ne alakuljon át valamely pogány három Istenben való hitté, avagy zsidó unitárizmussá. A reformátorokról s az egyház régi dogmatikusairól is ez mondható s a Szentháromság iránti érdeklődés csak a XIX. század közepe felé kezd lan-kadni, amikor egyesek a Krisztus istenségét kezdték tagadni. Ekkor állt be a visszaesés, a mely oly sokakat az unitárizmus karjaiba süllyesztett. Ezen polemikus rész után, következik azután a pozitív építő rész.

A könyv második részének: „Jézustisztelet vagy Krisztushit?“ a címe. A modern theologusok ugyanis a Krisztusba vetett hit helyébe a Jézustisz-teletet helyezték. Grütz-macher ennek jogosultságát tagadásba veszi, mert ha a modern tudomány u. n. „biztosított eredményei“ sem nyújtanak meg-bizható és egyöntetű eredményt Jézusról, sőt mint Drewsnél még a Jézus pusztá emberi létezésének tagadásához is vezethetnek, hogyan lehet őt akkor tisztelni? Az összes modern tévedések onnan erednek, hogy a Jézus személyiségében az istenit és emberit elválasztották, pedig Jézus egész megjelenése nemcsak emberi, hanem egyuttal isteni is, és pedig nemcsak felmagasztaltatása által emeltetett istenné, hanem már Isten volt, mikor e világba lépett. A reformáció korabeli kereszténység is Krisztushit volt és nem pusztá Jézustisztelet. Az összes nagy és erős keresztények Krisztus-ban hittek. Kérjük az Urat, hogy ő maga adja nekünk is ezt a Krisztus-hitet és tartsa azt meg a reformáció egyházának.

— „Die religiöse Krisis der Gegenwart“. Zehn zeitgemässe und zwanglose Artikel für gebildete Christen von Dr. A. W. Hunzinger. 190 lap, ára füzve 3'60 mk.

„Korunk vallásos válsága“ c. alatt dr. Hunzinger erlangeni professor tiz értekezést foglalt össze e könyvben, melyeket az utolsó öt év alatt különböző egyházi szaklapokban közölt. A tiz értekezést öt főcím alatt következőképen csoportosítja: I. *A kételyről*. 1. A kétely hatalma a jelen-korban. 2. Illúzió és hit. II. *A világnézeti válságról*. 1. Népnymor és világ-

nézeti nyomor. 2. A világnézeti nyomor és a nővilág. III. *Az egyéniségi válságról.* 1. A modern egyéniségi ideál. 2. Jézus Krisztus és a modern ember. IV. *A dogmaválságról.* 1. Dogma és tudomány. 2. A dogma értéktelenségéről és értékéről. V. *Az egyházi válságról.* 1. Az egyház jelen válsága. 2. Miért ragaszkodunk az országos egyházhoz? — Hufzinger határozottan korunk legnagyobb luth. apologetája, aki rendkívüli világossággal és a legnemesebb népszerűséggel tudja a legnehezebb kérdéseket is tárgyalni. Már a felsorolt címek is mutatják, hogy a jelen könyvben is olyan kérdésekkel foglalkozik, melyek a modern ember lelkét nyomják. Olvasásuk telvilágosítólag és tájékoztatólag hat s azoknak, akik maguk is kénytelenek a modernizmustól fertőzött gyülekezetükben apologetikus előadásokat tartani, különösen jó szolgálatot tehet e könyv, melynek szerzőjét az igazságosság, függetlenség és nemesszivűség erényei sok tévedéstől megőrzik s képesítik, hogy az igazságot s a valódi értéket azoknál is elismerje, akik egyébként talán a legfontosabb és legértékesebb kérdésekben eltérnek az ő lutheránus álláspontjától.

— **Moderne Probleme des christlichen Glaubens.** Von *Dr. Karl Stange.* 237 lap, füzve 3·80 mk.

Ez a könyv is különböző lapban publikált 12 dolgozatot tartalmaz, a melyek azonban így összegyűjtve egységet képeznek s egymást kölcsönösen kiegészítve elénk állítják azt a pozíciót, a melyet a keresztény hit korunk szellemi küzdelmében elfoglal. Igaz ugyan, hogy a kereszténységről szóló történet-kritikai, valamint elvi kérdéseket tárgyaló dolgozatokban nincs hiány, ellenben az egyes dogmatikai és etikai problémákkal foglalkozó dolgozatokra ritkábban akadunk. S mégis a dogmatikai és etikai kérdésekre való elmélyedés sokkal biztosabban elvezet a keresztény hit mellett való önálló állásfoglaláshoz, mint minden egyéb apologetika. Ilyen értelemben igyekszik ez a gyűjtemény, a mely gondosan kerül mindent, ami *csak* theologusokat érdekelhet a személyes hitbeli meggyőződést szolgálani. Az egyes értekezések címei ezek: 1. Kereszténység és modern műveltség. 2. A bűn, a vétek és az engesztelés. 3. A Jézus Krisztus személyébe vetett hit erkölcsi jelentősége. 4. Miért hiszünk a Szentlélekben? 5. A keresztény etika eudámonisztikus jellege. 6. A keresztény etika hetoromisztikus jellege. 7. A pogányok helye az üdvtörténetben. 8. A hívők feletti ítélet. 9. Az igehirdetés eredménytelenségéről. 10. Jézus megkísértetése. 11. Jézus bizonyágtétele a holtak feltámadásáról. 12. Theologia és tudomány. Csupa olyan kérdés, mely joggal számít minden művelt egyháztag érdeklődésére.

— **Neutestamentliche Bibelstunden.** Gehalten *D. H. Hoffmann.* V. kötet, I. rész: A kolossébeliekhez, thessalonikabeliekhez és Timotheushoz irt levelek. 2. kiadás. 206 lap, füzve 3·80 mk. — II. rész: A Titushoz és Filemonhoz irt levelek, Péter levelei és János I. levele. 2. kiadás. 202 lap, füzve 3·60 mk.

Hoffmann a hallei szent Lőrincről nevezett templom volt lelkésze, kiváló gyakorlati írásmagyarázó volt. Hat kötetre terjedő „ujszövetségi bibliaóráiból“ az V. kötet most már második kiadásban jelent meg. Ezen egyszerűségükben mély és mélységükben egyszerű népszerű bibliamagyarázatok, melyeket Dr. Kähler, a hallei egyetem híres theologusa külön előszóval látott el, nem szorulnak a mi dicséretünkre. Mindazok, akik Isten Igéjét emberi megtoldás és a hitetlenek által üzött csorbitás nélkül a maga tisztaságában kedvelik, nagy áldással fogják e könyvet használni. Lelkészek részére valóságos kincsébánya ez a gyűjtemény, melynek beszerzését a legmelegebben ajánlhatjuk.

— **Neue kirchliche Zeitschrift.** Ezen ugyancsak a Deichert-féle könyvkiadóhivatalban, Leipzig, Königstrasse 25. megjelenő, a positiv lutheránus theologiai tudomány szolgálatában álló elsőrendű szaklapot újból melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. A folyó XXI. évfolyam gazdag tartalmából megemlítjük még a következő dolgozatokat: A zsidókhoz írott levél szerzőjéről, írta *Endemann K.*; Babiloniai kultúra és őszövetségi gondolatvilág, írta *dr. König Ede*, bonni tanár; Az ágostai hitvallás XXI. cikkéről, írta *dr. Neve* springfieldi (Ohio) tanár; Jézus utolsó szavai, írta *Rüdl V.* lelkész; A Pál-féle theologia eredete, írta lic. *dr. Weber E.*, A Lukács-evangélium forrásai, írta *Berg*, bautzeni lelkész; A luth. egyház gyógyszere korunk egyháziatlan subjektívizmusa ellen, írta lic. *Schubert*, lk.; Jahve és Elohim a Sámuel-féle könyvekben, írta lic. *dr. Caspari*, erlangeni tanár; A laikusok munkája az angol gyülekezetekben, írta lic. *Stühlin* konzisztórium tanácsos; A vallástanítás átalakítása a népiskolában, írta *Collmann* tanfelügyelő; Botanikus teleologia, írta *dr. Selle* grázi lelkész; A határozott hit elhatározó jelentősége, írta *Bard Fer.* lelkész; A falusi lelképásztorkodásról, írta lic. *dr. Kirchner* lelkész; Valláspszichologia és a hit pszichológiája, írta lic. *Eckert A.* lelkész stb. — Mint ezen kiragadott címek mutatják, alig van a theol. tudománynak olyan ága, mellyel ezen folyóirat csak egy évfolyam keretén belül is nem foglalkoznék, még pedig elismert elsőrendű tudósoktól írt maradandó értékű dolgozatokban. Azért melegen ajánljuk minden komoly lelkületű a theológiával tudományosan foglalkozni szerető lelkész figyelmébe. Előfizetési ára egész évre 10 márka.

Nem képzelhetünk németül értő lelkész részére jobb és értékesebb karácsonyi ajándékot a felsorolt kiváló könyveknél, avagy a „*Neue Kirchliche Zeitschrift*“ előfizetésénél. Mert ezekből nemcsak maga meríthet, hanem gyülekezetének is nyújthat gazdagon.

Egyházi Szemle.

Belföld.

— **Az egyetemes gyűlés** ez idén is a megszokott keretben folyt le. Egy semmitmondó elnöki megnyitó után az első nap drága ideje a megalakulás formaságával telt el. *Veress* esperes azon az egyházi alkotmányban alapuló indítványa, hogy a reformátusokkal közös bizottságba a lelkészek a világiakkal egyenlő számban választassanak be, valóságos kavarodást idézett elő. Mint ilyen esetekben többnyire, előhozakodtak az „*egyetemes papság*“ elvével, aminek lényegéről pedig a legtöbbben fogalommal sem birnak. Másnap aztán megtörtént a kiegyezés, ami abból állt, hogy néhány lelkész póttagságot kapott. De a jég mégis megtörtetett, s ha üresedés áll be a rendes tagsági láncban, természetszerűen elő kell majd lépniök a lelkész póttagoknak. Csodálatos és tanulságos látvány azonban, hogy olyanok, akik egyébként mindig a „*protestáns szabadság*“ frázisával kérkednek, milyen zsarnokilag igyekeznek vélt jogukat egyes pozíciókban biztosítani, elannyira, hogy még a szavazást is, aminek pedig okvetlen alá kellene vetni a vitás kérdéseket, mumusnak alkalmazzák. S a mumus használ; a rossz gyerekek mindig megijednek tőle s szépen meglapulnak. — A 80 éves királyhoz intézendő hódoló felirat, melyet a hívők imája kísért volna, megtört azon a makacs akaraton, a mely a lelkészfizetés ügyét sem akarta előmozdítani azzal, hogy személyesen vezesse a deputációt a kormányhoz. Mintha az egyház volna egy emberért s nem megfordítva. — Különben sok fontos ügy

nyert egy évre elintézését, melyekről alkalmmal talán még megemlékezünk. — Mindenesetre nagyon meglátszott a közgyűlésen *Zsilinszky* Mihály távolléte, aki sokszor sikerrel szokta a közgyűlést uraló erőszakos indulattal szemben az egyházi közvéleményt szóhoz juttatni és diadalra vinni. Bécsben történt balesete mély részvétet keltett a közgyűlés tagjainak szívében. *Sztehló* főügyész igyekezett a hiányzó *Zsilinszky* szerepét pótolni s elismerés illeti érte, habár fellépése nem is járt mindig a kellő sikerrel.

— **Az egyetemes lelkeszi értekezet** első fele, mely a tavaly kiküldött bizottság által összeállított program szerint folyt le, igen méltóságos volt. *Stettner* Gyula írásmagyarázata, *Krupec* István megemlékezése a zsolnai zsinatról, *Raffay* Sándor felolvasása a szocializmusról és kivált a békéscsabai *Szeberényi* Lajosnak alapos hozzászólása, ugyszintén *Bándy* Endrének tartalmas és tömör jelentése mind lekötötték a figyelmet és értékes eszmékkel gazdagították a résztvevőket. — Sajnos, a gyűlés második felében felvetett indítványok teljesen lerontották a gyűlés első felének értékét és komolyságát. Kivánatos volna, hogy az indítványok legalább 8 nappal a gyűlés előtt írásban nyujtassanak be az elnökhöz s hogy csak azok kerüljenek tárgyalásra, amelyeket az előkészítő bizottság erre érdemesnek talál.

— **A torzsai konfirmandus otthon és árvaház** egy saroképület, mely 28.000 koronába került, amiből azonban 10.000 K még nincsen kifizetve. Az épületben van egy 18 m. hosszú és 5 m széles terem, mely étkező-, dolgozó- s télen játszósobának is használható; továbbá két 9½ m. hosszú és 5 m. széles hálóterem (fiuk és leányoknak külön). Ezen két hálóterem között van a diakonisszák szobája, melyből ablakok nyílnak a hálószobákba, úgy hogy a nővérek éjjel is könnyen átnézhetik a hálószobákat. — A főutcáról gyalogbejárón át jut az ember a 4 m. széles folyosóra, melyből balra van még egy 3 szobás lakás egy meghívandó tanító vagy másodlelkész részére. Mellette vannak a konyhák, éléskamara s más mellékhelyiségek. A keresztutca felé fekszik a fa- és szénkamara s ott van a nagy játszótér, mögötte pedig a nagy kert. Az egész házhely 4000 m². — Szép áldozatot hoztak e szent célra maguk a torzsai hivek is: közel 8000 koronát. És pedig gyűjtés nélkül, önként hozták a paplakra az adományokat. A nők ezen felül 30 ágyat szereltek fel teljesen, evő eszközöket, székeket, törülközőket hoztak ingyen; megtöltötték az élés kamrát, padlást, pincét a szükséges eszközökkel s élelmiszerekkel s most, hogy már 18 árva van az intézetben, még mindig fáradszertalanok az adakozásban. Az Ur legyen áldásával továbbra is ezen intézettel!

— **Lutheránus diakonisszák Budapest.** A fővárosi magyar gyülekezet kebelében áldásosan működő *Tabitha*-nőegylet, főképen a szegények felkeresése és gondozása végett, két diakonissza alkalmazását határozta el. *Prónay* Róza és *Irma* bárónők evégből 3 esetleg 5 évre évi 300—300 K díj fizetésére vállalkoztak, a pozsonyi anyaház pedig átengedett két nővért, akik máris bevonultak Budapestre, hol az egyház központi épületéből fejtik ki áldásos működésüket. Tekintve azt, hogy eddig csak református nővérek voltak Budapesten, örömmel töltheti el egyházunk minden tagját, hogy most már a mi nővéreink gondozhatják ott is a mi hiveinket. Elismerés illeti ezért a magyar gyülekezet s a *Tabitha* nőegylet vezetését s a *Prónay* bárónőket, csak úgy, mint a pozsonyi anyaházat, mely a legnagyobb önfeláldozással adta rendelkezésre ide is nővéreit. Reméljük s kívánjuk, hogy ez csak kezdete legyen a fővárosi luth. diakonisszaügy fejlődésének.

— **Budapest.** Felkértek a következő sorok közlésére: „A pesti magyar-egyház Kőbányán egy harmadik lelkeszi kört szervezett és a lelkeszi állásra okt. 30-án tartott közgyűlésén egyhangulag *Majba* Vilmos hitoktatási igaz-

gatót hívta meg. Üdvözljük az új lelkészt és kívánjuk, hogy Istennek megsegítő kegyelmével egyedül hiveinek belső építésére irányítsa működését. — Nem mulaszthatjuk azonban el, hogy ezen választásra egynéhány megjegyzést ne tegyünk. Feltűnő, hogy a jelölés, illetve a meghívás által való megválasztás javaslata már f. é. június havában történt meg, míg a választást csak most, majdnem öt hónappal később ejtették meg. Különös dolog az is, hogy az egyházközségi szabályrendelet szerint a jelölés a presbyterium hatáskörébe tartozik. E szerint 60—70 ember dönt az egyháznak évtizedekre kiható ügyeiben és a gyülekezetnek többi, több ezerre menő adófizető tagja kénytelen belényugodni abba, amit egyesek óhajtanak. Ha valamely egyház, úgy a fővárosi magyar egyház a kyriarchák egyháza, kik nem az egyház belső építésére, hanem pápista módon a külső terjeszkedésre törekednek. Ez a terjeszkedési vágy annak az áldatlan mozgalomnak is rugója, mely esetleg a fővárosi egyházak autonómiájának megszüntetése árán is *egy székesfővárosi ág. hitv. ev. anyaegyháznak* a létesítését célozza és amely mozgalom szintén ebből a gyülekezetből indult ki.

— **Az iklandi ág. h. ev. gyülekezet** okt. 30-án adta át rendeltetésének új, két tantermes s két tanítólakással bíró iskoláját. A felavatást a helyi lelkész s Jeszenszky Gyula csövari testvér segédletével Szilárd János domonyi lelkész végezte. Az istentisztelet után a paplakban ebéd volt, melyen Pestvármegye főispánja, gr. Ráday Gedeon, hitvese s Pestvármegye tanfelügyelője is részt vett. — Az iskola építésével a kis gyülekezet újabb bizonyosságot tett hitbuzgóságáról s áldozatkészségéről. Az építkezés 20.000 K-ba került, melynek felét a maroknyi, alig 800 lelket számláló sereg már lefizette s másik felét is lefizeti Isten segédelmével december 31-ig. Így határozta el. Ez összeggel az egyházra történő adakozás 1902 óta kb. 50.000 K-ra emelkedett. 1902-ben 15.000 K-án a templomot renoválták, 1906-ban, az anyásítás alkalmával 12.000 K-án paplakot emeltek s kb. 3000 K-án harangokat vásároltak s az idén az iskolai épületet hozták rendbe nagy költséggel. Ne maradjon említés nélkül, hogy hiveink a Stajerszágból a 18. század folyamán hitük miatt kiűzöttek utódai! A falu volt földesura, gr. Ráday Gedeon, kinek egyik öse, Ráday Pál, a buzgó protestáns főúr, telepítette le hiveink elődeit, az iskola felavatása alkalmával 1000 K-át, Sárkány László egyh. felügyelő pedig 100 K-t adományozott.

— **Orgonamegrendelés.** A mihályházi (Veszprémmegye) egyház a temploma részére szükséges új orgona készítésével, a számos pályázó közül, az előnyösen ismert Országh Sándor és fia rákospalotai (Budapest mellett) orgona- és harmonium-gyáros céget bízta meg. A mű impozáns külsővel a legújabb csőrendszer szerint készül.

Persely.

Cselekedjünk jót mindennel, *kiváltképen pedig a mi hitűnknek cselédeivel.* Gal. 6, 10

1910. november 1-től november 30-ig a következő adományokat vettük:

A magyarhoni ág. h. ev. misszióegyesület részére: Lőcse offertoriuma 14 K 43 f, Felsősjó reformációi offertoriuma 1 K 08 f, Scholtz Matild missziói perselyéből Ágfalva 12 K 45 f, *összesen 27 K 96 f. Eddigi főösszeg 229 K 05 f.*

Midőn ezen adományokat hálásan megköszönjük, lapunk perselyét továbbra is olvasóink s barátaink áldozatkészségébe ajánljuk. **Szerkesztőség.**

Üzenetek.

N. J. Fs. A lapunk javára tartott offertoriumot a misszióegyesületre fordítjuk. — **Hátrálékos előfizetőinket az előfizetés sürgős beküldésére kérjük.**